

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ: ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ

Пометун Олена Іванівна

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
член-кореспондент НАПН України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-4602-6383
opometun@gmail.com*

Ремех Тетяна Олексіївна

*кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-5666-6640
remehtatyana@gmail.com*

Анотація. У статті розглянуто стан онлайн-навчання учнів історії у період карантину 2020 року, введеного в Україні у зв'язку з пандемією коронавірусу. Основні положення статті ґрунтуються на аналізі нового Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти Міністерства освіти і науки України та проведеному співробітниками відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України дослідженні цієї проблеми, в основі якого – результати опитування та інтерв'ювання вчителів історії закладів загальної середньої освіти.

Запропоновано шляхи підвищення ефективності дистанційного навчання учнів як-от нормативне, кадрове, програмове та технічне забезпечення дистанційного навчання, розробка концептуальних основ такого навчання, підготовка вчителів до організації та проведення дистанційного навчання учнів, його змістове наповнення, оцінювання результатів навчання учнів онлайн. Окремі положення статті проілюстровано статистичними даними, діаграмами, таблицями.

Ключові слова: навчання історії, дистанційне навчання, онлайн.

Вступ. Постановка проблеми та обґрунтування актуальності. Переведення навчання у дистанційний формат у зв'язку із введенням карантину в Україні стало справжнім викликом для всіх суб'єктів освітнього процесу – учнів, учителів, адміністрації освітніх закладів, батьків. З іншого боку, це яскраво висвітлило можливості та проблеми онлайн-навчання учнів, зокрема історії. З огляду на активне запровадження сьогодні в Україні

дистанційного та змішаного навчання, аналіз цього досвіду може підказати шляхи розв'язання низки проблем, що обумовить ефективність таких форм навчання.

Варто розібратись: чим відрізняються між собою терміни онлайн-навчання, дистанційне навчання та змішане навчання? Які напрацювання вчителів історії під час карантину можуть ефективно використовуватись зараз? Якої методики потребують указані форми навчання? Яких методичних/дидактичних розробок і рекомендацій бракує вчителям історії для їх вдосконалення? Як перевести елементи онлайн-навчання, апробовані вчителями історії в першому семестрі 2020-2021 навчального року на системні рейки дистанційного та змішаного навчання, узгодивши з відповідними вказівками МОН України?

На ці та інші запитання спробуємо сформулювати відповіді в нашій статті.

Основний матеріал і результати. Основою аналізу набутого майже 1000 вчителів історії закладів загальної середньої освіти (*далі – ЗЗСО*) під час карантинного онлайн-навчання досвіду стали спеціальні дослідження Відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, у яких взяли участь, окрім авторів цієї статті, Н.М.Гупан, В.К. Кришмарел, Ю.Б. Малієнко, Т.І.Мацейків, П.В. Мороз та І.В. Мороз. Основними методами дослідження були масове анкетування, вчителів історії ЗЗСО різних регіонів України та інтерв'ю з окремими особами (вчителями, адміністраторами ЗЗСО, методистами управлінь освіти), аналіз сервісів для комунікації та проведення онлайн-уроку, ресурсів, онлайн-платформ, вивчення даних інших джерел із означеної проблеми, математичні методи обробки кількісних результатів, теоретичне узагальнення.

Анкетування (проводилось в основному через гугл сервіс [1]) та інтерв'ювання вчителів складалось із 26 запитань, що зосереджували увагу на таких аспектах: проблеми методик в умовах онлайн-навчання історії, готовність учителів історії до навчання учнів онлайн, узгодженість змісту та форми навчання, використання сервісів для дистанційного навчання, онлайн-платформ із навчальними ресурсами, проблеми оцінювання навчальних результатів учнів.

Серед учителів історії – учасників проведеного дослідження – 56% працюють в міських ЗЗСО, близько 32% – в сільських, інші – вчителі опорних та селищних шкіл. Щодо стажу роботи респондентів, то найактивнішими були вчителі, які працюють у школі понад 15 років (близько 70%), приблизно по 13% – це вчителі, стаж роботи яких 5-10 і 10-15 років відповідно, незначна частина респондентів (близько 4%) мають стаж роботи менше 3 років. Розподіл відповідей респондентів щодо їхньої кваліфікаційної категорії такий: учитель-методист – близько 25% респондентів, старший учитель – 31%, вчитель I категорії – майже 28%, II категорії – трохи більше 9%, спеціаліст – 7%. Досвід використання технологій дистанційного навчання учнів до карантину мали лише 19% респондентів, трохи більше

27% застосовували це час від часу, а от тих, хто зовсім не мав такого досвіду, переважна більшість – 52,7%.

Наведемо короткий аналіз відповідей, що, на нашу думку, може покращити навчання учнів у дистанційному форматі.

Дуже важливою для успіху навчання є безумовно мотивація вчителів до таких форм професійної діяльності, яка на час опитування була не дуже високою. Так, майже 13% респондентів не бачать жодних переваг такого навчання. Більшість опитаних (61%) відзначають лише окремі його позитивні характеристики, причому різні вчителі зазначають різний потенціал онлайн-навчання: 47% – розширення можливостей роботи учнів з різними джерелами інформації, зручність розміщення матеріалів для учнів; 38% – підвищення результатів навчання окремих учнів та підвищення відповідальності учнів за результати навчання; майже 30% – комфортність проведення занять; 26% – зручнішу перевірку завдань. З інтерв'ю вчителів стало більш очевидним, що відповіді на це запитання напряму пов'язані з тим, якими онлайн-сервісами опанував учитель.

Опосередкованим показником мотивації вчителів щодо організації онлайн-навчання слугували їхні більш активні та одностайні відповіді стосовно його недоліків (рис.1).

Рис.1. Слабкі сторони онлайн навчання учнів

Ці дані корелюють з відповідями педагогів щодо їхніх складностей в організації онлайн-навчання учнів. Зафіксовано, що не стикалося з труднощами менше 6% учителів. Більшості ж педагогів бракує навичок роботи в онлайн-форматі з урахуванням особливостей предмета (майже 50%). Серйозною проблемою є, на наш погляд, і низький відсоток охоплення онлайн-навчанням учнів (лише 29,5%). Це обумовило для відповідальних учителів (або вчителів тих ЗЗСО, де адміністрація контролювала процес) значні додаткові витрати часу на підготовку до уроків (рис.2).

14. Скільки часу на день (у середньому) Ви витрачали для підготовки одного онлайн уроку історії

638 responses

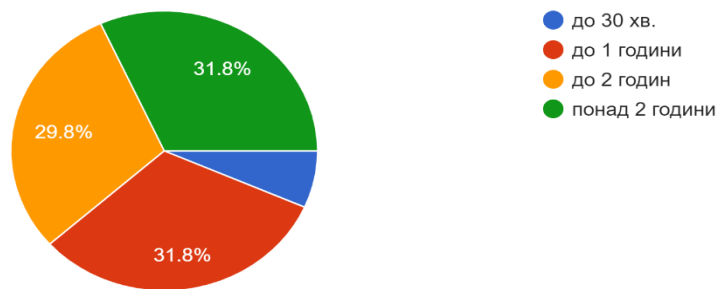

Рис.2. Час для підготовки онлайн уроку історії

Зазначене вище, а також відсутність відповідних гаджетів (72,6%) та низька якість Інтернет-зв'язку (це засвідчують трохи більше 50% респондентів) і стало, на нашу думку, головними причинами низької мотивації вчителів щодо онлайн-навчання учнів. До таких висновків підводять також інтерв'ю вчителів. Окремі респонденти, наприклад, звернули увагу й на те, що в період карантину вчителі забезпечували освітній процес власним коштом (поповнення мобільного телефону та Інтернету, друкування та доставка завдань учням додому тощо).

У відповідях учителів історії щодо ресурсів та інструментів (платформи, додатки, програми), використовуваних під час онлайн навчання історії, виявлено явних лідерів (рис.3).

9. Які ресурси та інструменти (платформи, додатки, програми) Ви використовували під час онлайн навчання історії для проведення занять

638 responses

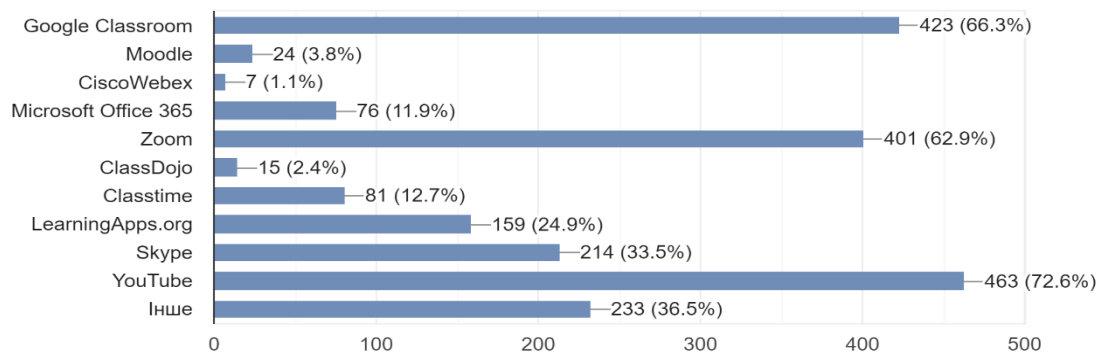

Рис.3. Ресурси, інструменти онлайн навчання учнів історії

Серед сервісів для встановлення комунікацій з учнями лідером був Viber (96%). Також вчителі використовували популярні й звичні для спілкування сервіси як-от Facebook Messenger (37%) та Telegram (21%). Значна частина респондентів послуговувалася електронною поштою (77%) та проводила індивідуальні бесіди телефоном (69%). Використовували власний блог лише 15,4% респондентів.

Звертає на себе увагу практична відсутність у вчителів навичок працювати з програмами, що дають змогу застосувати графічні організатори (ментальні карти, схеми, діаграми, інфографіка). На нашу думку, це значно знижує можливості онлайн навчання учнів історії.

Проведений нами паралельно аналіз Інтернет-джерел показав, що слабкими сторонами онлайн-навчання також є: поверхневність навчання; відсутність досвіду реального спілкування і співпраці; складність організації освітнього процесу вдома; технічна доступність для одночасної участі кількох десятків учасників онлайн; відсутність відповідних програм для дистанційного навчання здобувачів освіти ЗЗСО; відсутність реальної інтеракції; додаткове навантаження на батьків; нерозробленість методик адекватного дистанційного оцінювання академічної успішності учнів, непрозорість його критеріїв; погіршення соціальної активності; розриви соціальних зв'язків (особливо у селищних громадах) тощо.

Подивимось на оцінку вчителями ефективності такого формату навчання для іншого суб'єкту освітнього процесу – учнів. На запитання щодо досягнень учнів під час карантину, більшість вчителів дали очікувану відповідь: розвиток умінь самоорганізуватися та навчатися самостійно (73,2%), працювати з джерелами (67,2%), розвиток додаткових умінь учнів працювати онлайн (49,5%). Найменше вчителі довіряють онлайн-навчанню у формуванні міцних знань учнів (лише 0,9%).

У цілому суб'єктивне відчуття задоволення від результатів онлайн навчання у вчителів низьке. Як видно з рисунку, майже половина вчителів не змогла відповісти на це запитання, що у сумі з тими, хто не визначилися, складає переважну більшість (рис.4).

25. Чи задоволені Ви результатами вашого дистанційного навчання (оберіть одну позицію)
638 responses

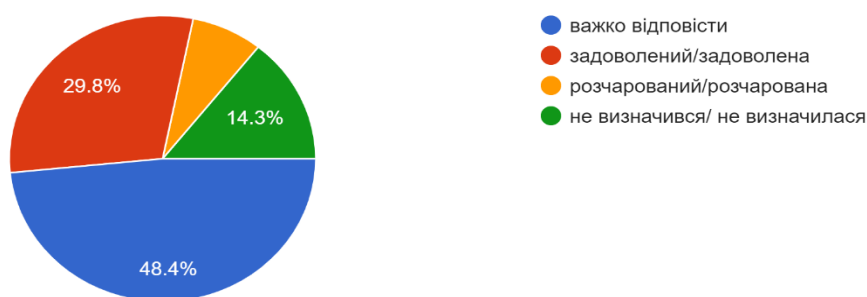

Рис.4. Особисте задоволення результатами онлайн навчання

Очевидно, такі відповіді вчителів базувались на тому, що 87,3% пропонували учням онлайнві тести для домашніх завдань; значна кількість вчителів віддавала перевагу презентаціям учнів (42,7%). Поширеними були також письмові відповіді, які учні мали відправляти на електронну пошту вчителя (78,1%); усні відповіді учнів вислуховували 16,8% респондентів. Лише незначна кількість учителів (у межах статистичної похибки)

пропонували учням творчі завдання, відео, порівняльні таблиці, проєкти, дискусії, ментальні карти, додаткові візуальні джерела, дидактичні ігри та ін.

Такі показники виглядають неоднозначно в порівнянні з відповідями вчителів щодо розвитку умінь учнів, наведеними вище. Вони також засвідчують реальну небезпеку падіння мотивації учнів до навчання історії, яка і до введення карантину була не на високому рівні.

Для навчання історії важливим є використання додаткових джерел і ресурсів. Опитування показало, що вчителі набагато більше використовували Інтернет-джерела 50,6% (проти 23% до карантину), додаткові візуальні джерела (81,3%), спеціальні тематичні сайти (60%). На жаль, рамки цього дослідження не дали можливості виміряти частоту застосування джерел, особливо візуальних, на онлайн-уроках.

Серйозною методичною проблемою виявилось інтерактивне онлайн-навчання (коли учні спілкуються між собою, а не лише з вчителем), без якого сучасний освітній процес є неможливим (рис.5).

17. Чи організовували Ви інтерактивну взаємодію учнів (робота в парах/групах) при онлайн навчанні історії
638 responses

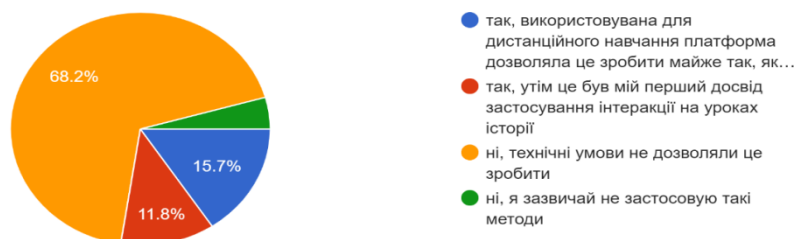

Рис.5. Застосування інтеракції в онлайн навчанні історії

Серед методичних складностей онлайн-навчання учнів історії респонденти зазначили вибір, по-перше, технологій навчання (51,6%), а, по-друге, вибір і застосування критеріїв оцінювання учнів (39,7%). Труднощі в організації онлайн-заняття зазначили 35,4%, його проведенні – 14,7%, формуванні завдань для перевірки результатів навчання учнів – 21,9% опитаних учителів. Респондентам бракувало: знань про можливості, переваги та особливості використання конкретних Інтернет-платформ і ресурсів (82,7%); загальних умінь працювати з ІТ технологіями (22,7%); умінь встановлювати на приладах відповідні сервіси (23,2%), продуктивно використовувати ІТ безпосередньо на онлайн-уроці (23%).

Для з'ясування наявності і можливостей поширення передового досвіду навчання учнів ЗЗСО історії в умовах карантину нами були також проаналізовані окремі соціальні мережі. Так, аналіз мережі Facebook, зокрема груп «Форум вчителів історії», «Все для вчителів історії», «Історія та правознавство онлайн», «Для вчителів історії», «Шухлядки вчителя історії», за період карантину дає можливість стверджувати, що для організації дистанційного навчання вчителі розміщували переважно посилання на ресурси, що знаходяться на YouTube-каналі у формі презентацій,

традиційних онлайн-уроків, онлайн-уроків з історії на основі використання інтерактивних карт, міні конспектів уроків, відео уроків тощо.

Дослідження виявили потреби вчителів історії в оволодінні додатковими знаннями та вміннями, без яких системне запровадження дистанційного навчання унеможливлене. Серед них найгостріші такі: загальні навички роботи з ІТ технологіями; встановлення, можливості та особливості роботи з окремими онлайн-інструментами та платформами; пошук і виявлення методичних можливостей наявних в Інтернеті джерел історичної інформації, їх оцінка і включення в уроки; розробка завдань для організації активної та інтерактивної взаємодії учнів на онлайн-заняттях; проектування завдань для моніторингу та оцінювання академічної успішності учнів; організація процесу оцінювання результатів навчання учнів.

Приблизно такі рекомендації подали у своїх анкетах опитані нами вчителі (отримано майже дві тисячі пропозицій): **готувати учнів до онлайн-навчання**: перевірити і забезпечити учнів відповідною технікою та стабільним Інтернет-зв'язком; провести тренінги для учнів з самоорганізації, тайм-менеджменту, використанню джерел інформації; підвищити якість уроків інформатики, які мають забезпечити розуміння учнями того, як користуватися Інтернет-платформами; ввести додатковий предмет із навчання учнів користуванню платформами для дистанційного навчання; надавати психологічну підтримку дітям в умовах відсторонено навчання; надавати додаткову методичну підтримку учням щодо виконання окремих видів робіт.

Учителі звертають увагу на те, що в умовах дистанційного навчання постає необхідність **посилення загальношкільного підходу** до розв'язання проблем, що виникають, та забезпечення єдності педагогічних вимог. Це, зокрема, має відобразитися в: оновленні технічного забезпечення ЗЗСО; забезпеченні доступу до Інтернету в кожному навчальному кабінеті; стимулюванні вчителя матеріально за активне використання дистанційних форм навчання (регулювати оплату залежно від того, чи насправді проводилося дистанційне навчання); забезпеченні чіткої організації дистанційного навчання: чіткі критерії щодо вимог організації дистанційного навчання, щоб усі учні були ним охоплені; створення, розроблення конкретних правил та умов дистанційного навчання для вчителів в освітньому закладі; узгодження кількості контрольних робіт в певному класі на день; відстеження часу надання завдань та тестової перевірки (не ввечері); розміщенні домашніх завдань для учнів на одній онлайн-системі; уникненні завантаження вчителів дріб'язковою звітністю; проведенні моніторингу кращого досвіду; адаптації до конкретних умов і можливостей в певному регіоні; організації вебінарів і тренінгів для вчителів з опрацюванням сценаріїв дистанційного навчання; забезпеченні взаємної допомоги, партнерства в педагогічному колективі та обмін досвідом.

Аналіз результатів опитування засвідчив, що частина пропозицій учителів звернена до **органів місцевої виконавчої влади, органів**

місцевого самоврядування, ОТГ. Узагальнені пропозиції виглядають так: проведення швидкісного Інтернету в сільській місцевості, забезпечення місцевими органами влади стабільного доступу до Інтернету (особливо у віддалених районах); забезпечення вчителів та учнів (передусім сільської місцевості) відповідною технікою та гаджетами; забезпечення учнів із сімей із низьким рівнем доходу технічними засобами та якісним Інтернет покриттям; покращення матеріально-технічного забезпечення сільських та опорних освітніх закладів; підвищення практичного рівня вчителів шляхом організації тренінгів, курсів підвищення кваліфікації та ін. за кошти місцевого бюджету; позбавлення освітніх закладів дріб'язкового звітування.

Найбільше пропозицій і побажань опитаних учителів адресовані Міністерству освіти і науки України. Основні проблеми, підняті вчителями, були такі:

1) щодо **нормативного забезпечення:** нормативне регулювання дистанційної освіти; унормування вимог до організації дистанційного навчання в ЗЗСО на державному рівні; розроблення для вчителів, батьків та учнів переліку прав і обов'язків під час дистанційного навчання;

2) щодо **розробки концептуальних основ дистанційного навчання:** розроблення й апробування концепції дистанційного навчання; розроблення структури дистанційного навчання, конкретних вимог з його організації для всіх здобувачів освіти; зміна структури дистанційного навчання для забезпечення його ефективності (електронна версія бально-рейтингової системи; застосування практичних відео посібників при проведенні уроків тощо); розроблення детальних методичних рекомендацій з усіх предметів щодо дистанційного навчання; розроблення й впровадження критеріїв оцінювання академічної успішності учнів з усіх предметів за дистанційного навчання; розроблення, апробування, впровадження інноваційної системи діагностики і моніторингу якості дистанційного навчання; впровадження на постійній основі змішаного навчання учнів ЗЗСО; популяризація дистанційного навчання, в тому числі через мас-медіа;

3) щодо **кадрового, програмового та технічного забезпечення дистанційного навчання:** створення доступної загальнонаціональної платформи для дистанційного навчання, наповнення її якісним програмовим матеріалом; розроблення ліцензованої платформи для дистанційного навчання – одної для ЗЗСО: окремий Інтернет-ресурс МОН України, де будуть зібрані всі навчальні матеріали, тренінги, вебінари для вчителів, учнів, батьків на період дистанційного навчання; забезпечення платформи для дистанційного навчання; створення якісного доступного базового контенту; розроблення програмного забезпечення онлайн навчання, сумісного з мобільними телефонами, смартфонами; створення глобальної комп'ютерної мережі освіти й науки, оскільки комп'ютер, даючи змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром; перегляд змісту програми з інформатики для учнів ЗЗСО; вдосконалення підготовки фахівців, які

вільно орієнтуються в світовому інформаційному просторі, мають знання на навички щодо поширення, обробки та збереження інформації, використання сучасних комп'ютерних технологій;

4) щодо **підготовки вчителів**: запровадження спеціальних програм із підготовки вчителів до організації та проведення дистанційного навчання; створення та впровадження курсів підвищення кваліфікації вчителів стосовно дистанційного навчання; матеріальне забезпечення вчителя для придбання нових технічних засобів; зміна тематики курсів підвищення кваліфікації, підготування розробок для вчителів для проведення онлайн-уроків;

5) щодо **змістового наповнення дистанційного навчання**: створення методичних посібників, електронних підручників, тематичних сайтів та бібліотек з методичними матеріалами; підготовка цікавих віртуальних екскурсій країнами та музеями світу, цікавих для учнів різних класів анімаційних роликів про побут, житло, одяг, моду, харчування, традиції тощо; розроблення відео уроків на весь період дистанційного навчання.

Вищезазначене переконливо свідчить про те, що ефективність запровадження дистанційного та змішаного навчання в ЗЗСО потребує мобілізації науково-методичних установ та суб'єктів підвищення кваліфікації в цьому напрямі для перепідготовки вчителів та розробки доступних рекомендацій і методичних посібників [2].

Звернемось до останніх документів МОН України, щоб подивитись, яким є відповідь на виклики з боку керівних органів. Зокрема, цікавим з точки зору нашого дослідження є Наказ МОН України за №1115 від 08 вересня 2020 року щодо Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти [3]. Коротко проаналізуємо його основні новели.

1. Дистанційна форма здобуття освіти залишається виключно добровільною. Вона потребує подання відповідної заяви про зарахування/переведення від батьків.

2. Дистанційно навчатися має право будь-який учень для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

3. Технології дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти (денній, вечірній, педагогічному патронажі) можуть використовуватися: для проведення оцінювання, консультацій, вивчення окремих тем з предмета; для надання додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг для осіб з особливими освітніми потребами в населених пунктах, де відсутні фахівці з надання таких послуг; для продовження освітнього процесу під час карантину та інших надзвичайних обставин.

4. Передбачена можливість організації змішаного навчання: освітній заклад може визначити такий режим роботи, за якого учні почергово відвідують заклад освіти для очних занять, решту часу навчаючись дистанційно.

5. Під час дистанційного навчання обов'язково мають враховуватися інтереси учнів як-от: організація освітнього процесу має забезпечувати регулярну та змістовну взаємодію вчителів з учнями; мають створюватися

умови для забезпечення повноцінної участі в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами з обов'язковим урахуванням індивідуальної програми розвитку; заклад освіти забезпечує регулярне відстеження результатів навчання учнів, а також (за потреби) надання їм підтримки в освітньому процесі; для учнів, які не можуть взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин, заклад забезпечує використання інших засобів комунікації, доступних для учнів (телефонного, поштового зв'язку тощо); організація освітнього процесу здійснюється з обов'язковим дотриманням вимог щодо захисту персональних даних, а також санітарних правил і норм щодо формування розкладу навчальних занять, вправ для очей та постави, безперервної тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання, часу для виконання домашніх завдань тощо.

6. Організація дистанційного навчання має здійснюватися у межах робочого часу педагогічних працівників.

7. Заклад освіти самостійно визначає механізм моніторингу і контролю якості дистанційного навчання. Спосіб, у який керівник закладу здійснюватиме контроль за виконанням освітніх програм учнями та педагогічними працівниками, має схвалювати педагогічна рада.

Нескладно помітити, що основні потреби і побажання педагогів, про які йшлося вище, або проігноровані, або повністю перекладені на керівництво ЗЗСО. Такий документ міг би хоча частково задовольнити суспільство і педагогічну громадськість, якби сьогодні навчання не відбувалось, як і раніше, в умовах пандемії коронавірусу. Нерозв'язання проблем підтримки вчителів і учнів, коли вони вимушено (а не добровільно, як задекларовано в наказі) перейшли до дистанційного та змішаного навчання, веде до небезпеки втрати учнями ефективних результатів навчання ще одного року. Недостатньо розробленою і регламентованою, на жаль, залишилась найбільш життєздатна (вже з досвіду цього, 2020-2021 навчального року) змішана модель навчання. Поки що в літературі бачимо лише поодинокі перекладні рекомендації для ЗЗСО [4].

Висновки. Проведені дослідження дали змогу виявити основні проблеми і виклики, які висуває перед системою освіти України перехід до різних форм онлайн-навчання. Серед них:

- недостатня готовність вчителів до користування доступними онлайн-сервісами;
- невідповідність учнів до самоорганізації та участі в онлайн-навчанні;
- відсутність/брак технічних можливостей організації ефективного онлайн-навчання у частини вчителів та учнів;
- відсутність підтримки педагогів з боку державних органів та органів місцевого самоврядування в реалізації онлайн-навчання;
- брак методичної літератури, рекомендацій і ресурсів для навчання історії як предмета, що обумовило досить слабкий рівень проведення занять (брак інтеракції, творчих завдань, залучення альтернативних джерел та ін.);

- значні додаткові витрати часу на підготовку до уроків для значної частини вчителів;
- недостатня мотивація вчителів до запровадження ефективного онлайн-навчання учнів.

Очевидними наслідками подальшого ігнорування цих проблем стануть дуже складний перехід до системного дистанційного та змішаного навчання та подальше падіння мотивації учнів до навчання історії, яка і до карантину не була надто високою. Пропозиції вчителів, викладені вище, насамперед щодо загальношкільного підходу, містять достатню кількість цікавих і продуктивних ідей – вони мають, безумовно, скласти основу для подальшого обговорення і досліджень у цьому напрямі.

Література

1. Аналітична записка «Про стан онлайн навчання учнів історії в період карантину в Україні (березень-травень 2020 року)» (електронне видання) / Олена Пометун, Тетяна Ремех, Нестор Гупан, Петро Мороз, Вікторія Кришмарел, Юлія Малієнко, Тетяна Мацейків, Ірина Мороз. К. : Педагогічна думка, 2020. 26 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/722287/>
2. Ремех Т.О. Дистанційне навчання учнів: виклики та перспективи // Збірник наукових есе учасників стажування «Особливості фінської системи освіти» (Фінляндія, Гуйтнінен, 25.05–12.06 2020 р.). Західно-Фінляндський коледж, відділ освіти мерії м. Гуйтіннен, польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», м. Гуйтіннен, Фінляндія, 20–24 травня 2020 року. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722251>
3. Щодо організації дистанційного навчання. Лист МОН України № 1/9-609 від 02.11.20 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/
4. <https://osvitoria.media/experience/yak-zaprovadyty-zmishane-navchannya-u-shkoli-10-najvazhlyvishyh-skladovyh/>

References. Translation and transliteration

1. Analytical note "On the state of online teaching of history students during the quarantine period in Ukraine (March-May 2020)" (electronic edition) / Olena Pometun, Tatiana Remekh, Nestor Hupan, Petro Moroz, Victoria Kryshmarel, Yulia Malienko, Tatiana Matseykiv, Iryna Moroz. Kyiv: Pedahohichna Dumka publishing house, 2020. 26 p. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/722287/>
2. Remekh T.O. Students' distance learning: challenges and prospects // Collection of scientific essays of participants of the internship "Features of the Finnish Education System" (Finland, Guitinen, 25.05–12.06 2020). Western Finland College, Department of Education, Guitinen City Hall, Polish-Ukrainian Foundation "Institute for International Academic and Scientific Cooperation", Guitinen, Finland, May 20-24, 2020. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722251>

3. Regarding the organization of distance learning. Letter of the Ministry of Education and Science # 1 / 9-609 dated as of November 2, 20. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/

4. <https://osvitoria.media/experience/yak-zaprovadyty-zmishane-navchannya-u-shkoli-10-najvazhlyvishyh-skladovyh/>

ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЕ ИСТОРИИ: ВЫЗОВЫ И ПРОБЛЕМЫ

Пометун Елена Ивановна
ORCID ID 0000-0002-4602-6383
opometun@gmail.com

Ремех Татьяна Алексеевна
ORCID ID 0000-0002-5666-6640
remehtatyana@gmail.com

Аннотация. В статье рассмотрено состояние онлайн-обучения учащихся истории в период карантина 2020 года, введенного в Украине в связи с пандемией коронавируса. Основные положения статьи основаны на анализе нового Положения о дистанционной форме полного среднего образования Министерства образования и науки Украины, а также на проведенном сотрудниками отдела обществоведческого образования Института педагогики НАПН Украины исследовании этой проблемы, в основе которого – результаты опроса и интервьюирования учителей истории учреждений общего среднего образования. Рассмотрены основные проблемные вопросы онлайн-обучения учащихся истории в период марта-мая 2020 года: готовность учителей и учеников, сильные и слабые стороны онлайн-обучения, организационные и технические проблемы, используемые сервисы и каналы коммуникаций, методическое сопровождение и т.п. Выявлено отличие онлайн-обучения в период карантина от собственно дистанционного обучения, определенного нормативными документами Министерства образования и науки Украины. Предложены пути повышения эффективности дистанционного обучения учащихся в таких основных направлениях как нормативное, кадровое, программное и техническое обеспечение дистанционного обучения, разработка концептуальных основ такого обучения, подготовка учителей к организации и проведению дистанционного обучения учащихся, его содержательное наполнение, оценивание результатов обучения учащихся онлайн.

Акцентируется внимание на необходимости мобилизации усилий научно-методических учреждений и субъектов повышения квалификации педагогических работников в направлении подготовки учителей к дистанционному обучению учащихся и разработки методических рекомендаций и пособий по организации и проведению дистанционного обучения в учреждениях общего среднего образования Украины. Отдельные

положения статьи проиллюстрированы статистическими данными, диаграммами и таблицами.

Ключевые слова: обучение истории, дистанционное обучение, онлайн.

ONLINE HISTORY LEARNING AND TEACHING: CHALLENGES AND PROBLEMS

Pometun Olena

ORCID ID 0000-0002-4602-6383

opometun@gmail.com

Remekh Tatiana

ORCID ID 0000-0002-5666-6640

remehtatyana@gmail.com

Abstract. The article considers the state of online teaching of history students during the quarantine period of 2020, which has been introduced in Ukraine due to the coronavirus pandemic. The main provisions of the article are based on the analysis of the new Regulation on Students' Distance Learning of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the study of this problem conducted by the Department of Social Education of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, which was based on the results of interviews. The main issues of online learning of history students in the period March-May 2020 were studied: readiness of teachers and students, strengths and weaknesses, organizational and technical problems of online learning, used services and communication channels, methodological support, etc. The difference between online training during the quarantine period and the actual distance learning, defined by the regulations of the Ministry of Education and Science of Ukraine was considered. The article studies the ways to enhance the effectiveness of distance learning in such key areas as regulatory, personnel, software and technical support of distance learning, development of conceptual foundations of such learning, preparation of teachers for organizing and conducting distance learning, its content, evaluation of student's learning outcomes online. Emphasis is placed on the need to mobilize the efforts of scientific and methodological institutions and subjects of professional development of teachers in preparing teachers for distance learning and development of guidelines and manuals for organizing and conducting distance learning in secondary education in Ukraine. Some provisions of the article are illustrated with statistics, diagrams and tables.

Key words: history teaching, distance learning, online.